

Милан М. Миладиновић, ЕТИКА И ТРАДИЦИЈЕ НАРОДНООСЛОБОДИЛАЧКОГ РАТА И СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ РЕВОЛУЦИЈЕ У ЈУГОСЛАВИЈИ, „ПРОЛЕТЕР”, 1975. год., стр. 335, цена 100.— динара.

Изузетно плодна и разноврсна пракса једног друштва у конституисању, богатство свих вредности али и традиција, с једне, и непостојање адекватног научно-истраживачког кадра способног и спремног да ту стварност прати, с друге стране, узроци су заостајања и недовољног научно-заснованог објашњења одређених појава које су од великог друштвеног значаја. Једна од области које још увек нису довољно расветљене, и којима се не поклања довољно пажње, из оправданих или неоправданих разлога, без сумње је — морал и етика југословенске социјалистичке револуције и нашег самоуправног друштва. Ова недовољност истражености испољила се у свим видовима, од постављања основа изучавања социјалистичког морала до одређених манифестационих облика моралног понашања.

Један од невеликог броја научних истраживача који се дуже од три деценије бави поменутом проблематиком, Милан Миладиновић, дао је већи број научних и публицистичких прилога који имају велику вредност за правилно схватање моралне стране наше револуције и савремених друштвених кретања. Његова књига „Етика и традиције народноослободилачког рата и социјалистичке револуције у Југославији” представља, заправо, збирку од 43 чланка који су настали и објављени у периоду између 1965. и 1973. године. Рад је подељен у седам глава, према областима и тематици о којима се у чланцима говори.

У првој глави аутор расправља о заснивању етике југословенске социјалистичке револуције сматрајући да су етички принципи имали „... велику мобилизаторску улогу у омасовљавању револуционарног покрета и стварању новог човека и друштва на основама пролетерског морала и хуманизма”. (стр. 20). Прилазећи етици као науци о моралу, аутор наводи да су највеће вредности југословенске социјалистичке револуције биле: човек — партизански борац, борба за ново друштво, за ослобођење земље, ослобођење рада и човека. Анализирајући дубоко хумане и моралне вредности наше револуције Миладиновић долази до закључка да у њој „... готово да није било разлике између народа и војске... Морал оружаних снага био је морал народа и обратно”. (стр. 23). Посебно се истиче значај социјалистичке револуције за обогаћење моралних вредности и других међуљудских односа у југословенској социјалистичкој заједници.

У другој глави аутор највећу пажњу посвећује хуманизму својственом нашој револуцији, уз истовремено анализирање моралних својстава бораца и комуниста у револуцији, као на пример: правичност, поштење, храброст, другарство, саминицијативност, револуционарност, скромност, трезвеност итд. На примерима из архивске грађе и забележака савременика показује се и доказује колико су одређене моралне вредности биле присутне у нашој револуцији без обзира на тренутне тешкоће и недаће. Једна од моралних вредности био је склад речи и дела, а комунисти су „... мање пажње обраћали празном говору, а више акцији, која и треба да покаже ко је и колико спреман да се ангажује у борби”. (стр. 61). По-

себно се истиче да је увек постојао склад пропагираних и оствариваних моралних вредности код комуниста који су „...говорили о поштењу и били поштени, говорили о скромности и били најскромнији, изјашњавали се и борбом доказивали да су за братство југословенских народа и народности”. (стр. 63).

Трећа глава посвећена је морално-хуманој суштини народне власти у току НОБ-е и револуције, почев од успостављања народноослободилачких одбора па до моралне суштине одлука и деловања Првог и Другог заседања АВНОЈ-а. „Решавајући различите задатке, зависно од услова борбе и степена развоја народноослободилачког рата и револуције, народноослободилачки одбори израсли су у стварне и једине носиоце власти народа”. (стр. 124).

Наредни део књиге односи се на коришћење и развијање традиција НОР-а и однос према традицијама у току рата. Миладиновић истиче да „...традиције имају велики значај за свестрано васпитање младих људи и развијање патриотске свести”. (стр. 191). Учесници наше револуције преузимали су позитивне традиције и тековине наше прошлости, развијајући их и обогаћујући, као што су се негативно односили према појавама које су по својој суштини и карактеру биле супротне циљевима за које су се борили. Истовремено, борбом и окршајима на путевима којима су пролазиле наше јединице, стваране су нове традиције, нове вредности, потврђивани идеали и циљеви револуције.

Пета глава, односно неколико есеја који је сачињавају, изражава ауторов став према неким појавама и трендовима у друштву везаним за нашу новију историју, развијање научно-истраживачког рада у овој области, традиције НОР-а и револуције итд. Аутор полази од тврдње да „...наше историјско раздобље, револуционарна прошлост и слободарство остају делимично необрађени”, (стр. 233) чиме се осиромашује социјалистички патриотизам, научно сазнавање сопствене историје као и васпитање младих генерација на револуционарно-ослободилачким традицијама. Истичући да је историјска истина друштвена ствар, аутор се залаже за борбу против појаве приватизације докумената од велике историјске вредности, чиме се у многоме отежавају напори историчара и научника.

Највећу вредност овога рада представља шеста глава у којој се даје критички и полемички осврт на појаве негативног и критизерског односе према револуционарној прошлости и традицијама. Залажући се за критичко превладавање „...разних предрасуда у гледању на НОР и револуцију...” (стр. 235), Миладиновић је оштро против написа „...којима се настоји да обезвреде вредности створене у револуцији, умањи заслуга носилаца револуционарног процеса, рад војних и партијско-политичких руководстава и свих револуционарних снага...” (стр. 286, 287). Не треба, погрешно схватити, да се аутор, и сам учесник револуције од првих дана, апологетски поставља у односу на прошлост. Он се подједнаком снагом критика обара на две крајности ненаучног прилаза револуцији: умањивању и преувеличавању значаја стварних догађаја, и њихове вредности, а за научни, дакле, објективни и критички прилаз који једини даје истините и објективне резултате. Кроз цео рад објашњавано је схватање о неоп-

ходности остваривања континуитета револуционарних идеала који без преношења на нове генерације губе своју вредност.

Последња глава овог рада односи се на Лењиново учење о народно-ослободилачком рату и револуцији. Доводећи у везу југословенски револуционарни и ослободилачки покрет са Лењиновим учењем аутор сматра да је наша револуција не само потврдила „... вечите вредности марксистичко-лењинистичког учења о револуцији већ га је развила и обогатила и тиме дала свој допринос ризници научног социјализма”. (стр. 311).

Мада овај рад, као што је наглашено, представља збирку до сада објављених текстова, његова појава је значајна, тим пре што је за аутора речено да је он „...себе уврстио у историју југословенске марксистичке мисли као првога систематизатора и кодификатора морала југословенских комуниста уопште, а у револуцији посебно”. (Др Андрија Стојковић, о значају научне обраде морала вредности наше револуције, стр. 12). Ако је већ познато да етици револуције и самоуправног друштва није поклоњена одговарајућа пажња онда је то још један од разлога за позитиван пријем овога рада, који има не само стручно-научни већ и идеолошко-политички и васпитно-педагошки значај, без којег дела овакве врсте не би могла да претендују на ма какву вредност. Ваља посебно нагласити да рад обилује примерима из НОБ-е и револуције, што претпоставља ауторово консултовање обиља материјала. Такође, у појединим периодима нашег друштвеног развитка било је појава одступања од неких фундаменталних вредности наше револуције и послератне изградње, а будући да ми по много чему немамо нити можемо имати узора у туђим примерима, радови оваквог карактера заиста су потребни и добродошли.

др Милан Скакун